

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 vtrum iuramentum sit obligatorium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

non finis est utilitas est iuramenti. Vnde quando inuenies q iuramentum ordinatur ad uerum, quod firmatur, ut litera dicit in responsione ad secundum y. artic. intellige de ordine honesti ad utile, & non de ordine utilis ad honestum. Honestum. n. habet animum utile quasi effectum, & non habet utile pro fine. Nec te p

finē morales ac species fortitū.

AD SECUNDVM dicendum, q ille qui iurat, utitur quidem ueneratione, aut dilectione eius per quem iurat, non autē ordinat iuramentū ad uenerandū, aut diligendū eū p quē iurat, sed aliquid aliud qd est necessariū præsenti uitæ.

AD TERTIVM dicendum, q sicut medicina est utilis ad sanandū, & tñ quanto magis est uirtuosior, tanto maius nocumentū inducit, si non debite sumatur: ita et iuramentum utile quidem est ad confirmationē, tamen quantum est magis uenerandum, tanto est magis periculosum, nisi debite inducatur: quia ut dicitur Eccl. 23. Si frustra iuraueris, id est, deceperis fratrem, delictum ipsius supra ipsum erit. Et si dissimulaueris, quasi per simulationē iurando falsum, delinquit dupliciter, quia. si simulata egrotas est duplex iniquitas: & si in uanū iuraueris, id est, sine debita cā, & necessitate, non iustificabitur.

ARTICVLVS VI.

Utrum liceat per creaturas iurare.

AD SEXTVM sic proceditur. Vt q non liceat p creaturas iurare. Dicitur Matt. 5. Ego dico uobis non iurare oīno, neq. p cælum, neq. per terrā, neq. per Hierosolimā, neque per caput tuū, qd exponens Hier. dicit. Cōsidera, q hic saluator nō per Deū iurare prohibuit: sed per cælū, & terrā &c.

¶ 2 Præ. Poena non dētur nisi culpa: sed iuranti per creaturas adhibetur poena. dicitur n. 7. 22. q. 1. Clericū per creaturam iurātem acerrime obiurgandum: si perstiterit in uitio, excommunicādū placuit. ergo illicitū est per creaturas iurare.

¶ 3 Præ. Iuramentū est actus latriæ, sicut dictum est: sed cultus latriæ non dētur alicui creaturæ, ut patet Roman. 1. ergo non licet iurare per aliquam creaturam.

SED CONTRA est, q Ioseph iurauit per salutem Pharaonis, ut legitur Gen. 42. Ex consuetudine etiam iuratur per Euangelium, & per reliquias, & per sanctos.

RESPON. Dicendum, q sicut supra dictum est, duplex est iuramentū. Vnū quidem, quod fit per simplicem cōtestationē, in qntum, s. testimonium Dei inuocatur, & hoc iuramentū inuitur diuinæ ueritati, sicut & fides. Fides autē est

Appellatur tamen uerum quod confirmatur materia iuramenti uel propter dictam similitudinem, uel potius sicut materia agentis, circa quam scilicet ueratur agens; sicut materia orationis pro sanitate uocatur sanitas, & huiusmodi.

¶ Super quasi octuagesimo nona articulum sextum.

per se quidem, & principaliter de Deo, qui est ipsa ueritas: secundario autē de creaturis, in quibus ueritas Dei relucet, ut supra habitum est. Et si similiter iuramentū principaliter refertur ad ipsum Deū, cuius testimonium inuocatur, secundario autē assumitur ad iuramentū aliquæ creaturæ nō secundū se, sed in qntum in eis diuina ueritas manifestatur. Sicut iuramus per Euangelium, i. per Deū, cuius ueritas in Euangelio manifestatur: & per sanctos, q hanc ueritatē crediderunt, & obseruauerunt. Alius autē modus iurandi est per execrationē, & tñ hoc iuramentū inducitur creatura aliqua, ut in qua diuinum iudicium exercetur. Et sic solet hō iurare per caput suū, aut per filium suū, aut per aliq. aliā rem, quā diligit. Sicut & Apostolus iurauit 2. ad Cor. 1. dicens. Ego testē Deum inuoco in animā meā. Quod autē

Ioseph p salutem Pharaonis iurauit, utroque mō intelligi potest uel p modū execrationis, quasi salutē Pharaonis obligauerit Deo, uel p modum cōtestationis, quasi cōtestando ueritatē diuinæ iustitiæ, ad cuius executionem principes terræ constituuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dñs prohibuit iurare per creaturas, ita q eis adhibeatur reuerentia diuina. Vñ Hier. ibidē subdit, q Iudēi per angelos &c. huiusmodi iurantes creaturas uenerantur Dei honore. Et eadē rōne puniunt secundū canones, clericus per creaturā iurās, qd ad blasphemiam infidelitatis pertinet. Vñ in sequenti ca. dicit. Si quis per caput Dei, uel caput iurauerit, uel alio mō blasphemia contra Deū usus fuerit, si in ecclesiastico ordine est, deponatur. Et per hoc patet responsio ad Secundum.

AD TERTIVM dicendum, q cultus latriæ adhibetur ei, cuius testimonium iurādo inuocatur. & id precipitur Exod. 23. Per nomen externorum deorum nō iurabitis. Non autē exhibetur cultus latriæ creaturis, q in iuramento assumuntur, secundū mōs prædictos.

ARTICVLVS VII.

Utrum iuramentum habeat uim obligandi.

AD SEPTIMVM sic procedit. Vt q iuramentū nō habeat

In ar. 6. eiusdē q. 89. dubium occurrit; An confirmare quod dicitur, In ueritate, aut & per fidem meā, & hmo, sit iuramentum, quicquid minus seruantes scripserunt. Et rō est, quia non inuocatur in his testimonium diuinū, sed humana adiuncta ad firmitatem. Cū, n. dicitur, In ueritate sic est, nihil aliud dicitur, quam ueritas sic est. Nec obstat, quia Deus sit ueritas, non tñ qd affirmatur de ueritate, affirmat de Deo: quia ueritas comunior est quam Deus. Qui autē dicit, per fidē meā sic faciā uel sic est, nō de fide, q est uirtus theologica, sed de fide q est uirtus moralis, loquitur, hoc est, fidelitate. & perinde est ac si diceret, ita hoc faciā sicut cū fidelis in pmissis, uel in dicendo uerū.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q nihil horū est iuramentum, quicquid minus seruantes scripserunt. Et rō est, quia non inuocatur in his testimonium diuinū, sed humana adiuncta ad firmitatem. Cū, n. dicitur, In ueritate sic est, nihil aliud dicitur, quam ueritas sic est. Nec obstat, quia Deus sit ueritas, non tñ qd affirmatur de ueritate, affirmat de Deo: quia ueritas comunior est quam Deus. Qui autē dicit, per fidē meā sic faciā uel sic est, nō de fide, q est uirtus theologica, sed de fide q est uirtus moralis, loquitur, hoc est, fidelitate. & perinde est ac si diceret, ita hoc faciā sicut cū fidelis in pmissis, uel in dicendo uerū.

Seipsū ergo afferit in teste, nō Deū. Sicut reges promittentes in fide regia, non iurant p hoc, sed propria fidelitate excellentē, qualis dēt in rege eē afferunt ad cōfirmandum ut sic seipsos inducant in testes, non Deū. Et est sic de similibus, puta, dicere, Ad fidē bonā &c. sic est, aut sic faciā. Sēper nā que de fidelitate est sermo, qd sermonū ueritas fidelitati innititur, non fidei, quæ est uirtus theologica, & uerba sū subiecta materia intelligenda sunt. Hæc autē dēnt per se intelligi, nō pacci dens, qd si iste putat, qd dicere ista sit iuramentum, & dicit proculdubio, ex intentione sua iurat ille, non ex uerborum.

¶ Super quasi octuagesimo nona articulum septimum.

In art. 7. eiusdē q. 89. q. duo occurrunt dubia

Loco citato in arg.

22. q. 1. ca. Si quis per caput illum.

3. di. 39. ar. 3. q. 1. Et 3. & 4. di. 29. ar. 1. ad 4. Et quoli. 3. art. 24. & quoli. 5. art. 27. & quoli. 12. art. 232.

non tunc iuratur, ut etiam in articulo necessitatis iuraret se non fa-
turum: nam procul dubio peccaret mortaliter sic iurando, ut in
capitulo. Archidiaconi, dist. 8, de illo dicitur, qui iuravit se non
quatuor fore episcopos. Hoc enim est contra debitum obedientie
vel charitatis, quod necessitatis, non supererogationis est. Si tamen
iuramentum illud cri-

minum censendi
est, quod dicitur
non ducere, quod
est illud, quod
Gregorius voluit
illud iuramento,
quod erat, affri-
sum, suum seruire
iuramentum, & non
cogere illi nulla ne-
cessitate existente. Et
non peccat nisi ut
iuratur: patet ex hoc,
quod si quis iuratur
non peccare, non co-
mittit peccatum, ut
male, puta dicere
verbum otiosum, non
nisi mentaliter peccat
iurando. Et tamen con-
tra, quod multo plus ob-
ligat, ponit spiritui
sacro, qui iuratur pe-
ccare venialiter, quam
non facere bonum, ad
quod non tenetur: quia
plus repugnat gratie
firmitatis ad faciendum
malum, quam ad non
faciendum bonum, quantum-
cumque magnum, supererogationis.

SED CONTRA est, quod dicitur
Matth. 5. Reddas domino iuramenta tua.

RESPONDEO. Dicendum, quod obligatio refertur ad ali-
quid, quod est faciendum, vel
dimittendum. Unde non videtur
refpicere iuramentum asser-
torium, quod est de presenti, vel
de praterito. Neque etiam iuramen-
tum de his, quae sunt per alias cas-
fienda, sicut si quis iuramento

A ponendo differentiam inter notum & iuramentum in responsio-
ne ad primum, scilicet huius, quod explicite docet, quod illud quod iuramē-
to confirmatur, non proprie hoc fit religionis actus: & confirmatur, quia talis exhibitio centum, est notitia spiritalis
liter receptori, tum quia recipiendo peccat, & quamvis pariter, &
adiungendo tamen acti
exterioris receptio-
nis, sit prior: tum quia
recipiendo redditur
difficilius ad reditu-
m in viam salutis, qua
to difficilius est resti-
tuere receptum, quam
solummodo pantere.
¶ Præter materia iura-
menti, promissorii non
est materia iuramen-
ti immediate, sed me-
diante promissione.
Nam iuramentum pro-
missorii, promissio-
nis est confirmatio.
Quæque aut extrema
iungitur per mediū,
cessante medio cessat
coniunctio extremo-
rum. Desinente ergo
promissione, desinit

assereret, quod cras pluuia esset futu-
ra, sed solum in his quae sunt fa-
cienda per illum qui iurat. Sicut
autem iuramentum asseritorium, quod
est de praterito, vel de presenti, dēt
hære veritatem, ita est & iuramen-
tū de his quae sunt facienda a no-
bis in futuro. Et iō utriusque iuramē-
tū hēt quandā obligationem, di-
uersimode tamen: quia in iuramento
quod est de praterito, vel presenti,
obligatio est non respectu rei, quae
iam fuit, vel est, sed respectu ipsi-
us actus iurandi, ut si iuret id quod iā
uerum est, vel fuit. Sed in iuramē-
to, quod praestatur de his, quae sūt
faciendae a nobis, obligatio cadit

eius materia esse materia iuramenti: sed in proposito desinit, p-
missio, quia, ut in litera dicitur, promissio non obligat, ergo iura-
menti materia desinit, & consequenter iuramentum non obligat.

¶ Et confirmatur hæc ratio, quia videmus quod iuramentum sequitur
viuam promissionem. Nam si promissio est mali ut nocui aut inuti-
lis, aut impeditiui maioris boni, aut iudicialis alteri, quia promissio non
obligat, iuramentū non obligat, quia promissio obligat, iuramentū obligat.

¶ Et confirmatur, quia sicut confirmatio dati nihil dat, sed firmat
datū, ita confirmatio promissis non promittit, sed est firmitas pro-
missis. Ac per hoc quemadmodū si donatio fuisset inualida, confir-
matio non faceret eam validam: ita si promissio fuit inualida, iuramē-
tū confirmatoriuū non facit esse validū, & sic sequitur idē quod prius.

¶ Ad euentū huius, quod sciendum est, quod iuramenta coacta, seu ex me-
tu, ex triplici capite potest considerari, scilicet ex parte iurantis, & ex parte
cogentis, & ex parte materiae. Et si considerentur ex parte iuran-
tis, obligatoria inueniuntur: quia non est tibi inuolentia simpliciter,
sed mixta, quae, ut dicitur in 3. Ethic. licet habeat aliquid de inuoluntario,
constituit tamen inuoluntarium omnibus consideratis, ut patet de proici-
ente merces in mare tempore tempestatis: nec in hoc aliqua est
difficultas. Si uero consideretur ex parte cogentis, non sunt obli-
gatoria: quia iniuste cogendo non meretur sibi obseruari iuramentū,
ad quod coegit sicut nec simpliciter promissionem, ad quam coegit.
Si autem consideretur ex parte materiae, tunc oportet sibi subiectam
materia dicitur. Si enim materia est actus uirtutis, iuramentū est obli-
gatoriuū. Et si materia non est actus uirtutis, iuramentū non est obli-
gatoriuū, quia uergeret in deteriorē exitum: quia actus iuramen-
to promissus oportet quod sit licitus, ac per hoc bonus moraliter in in-
diuiduo, quod non dicitur indifferens in indiuiduo. Et si caret in indi-
uiduo necessitate, aut pia utilitate, otiosus, ac per hoc non licitus
est. Ois autem actus bonus moraliter, alicuius uirtutis est actus: quia
uirtus est, quae bonum reddit habitum, & actus eius bonum, ut dicitur
in 2. Ethic. Quod ergo actus qui materia est iuramenti, non est actus uir-
tutis, iuramentū uerget in deteriorē exitum, quia obligaret ad ac-
tum otiosum saltem. Et quia hæc sola causa sufficit ad irritū reddē-
dū iuramentū, & cōis est tā coactis, quae spontaneis iuramentis, iō pē-
sanda est. Et ut in proposito casu examinetur materia, quia cōi-
ter huiusmodi iuramenta coacta sunt de actu, qui est redemptio
uexationis propriae, ut in casu proposito, incidēs in latronē, p̄nit
tū ē centū ducatos pro uita sua &c. iō sciendum est, quod in huiusmodi pro-
missionibus non cadit sub promissione donare latroni, aut usurario,
& huiusmodi, centū sed solum exhibere exteriori actui in illius puta-
te, centū: quia hoc sufficit ad redēptionē uexationis. Ite autem actus,
qui est exhibere centū latroni, aut usurario, nullius uirtutis est ac-
tus, nisi ut induit formam redēptionis. Et sic fit redimit uexatio-
nē alterius, est actus misericordie, si propriam, est charitatis, cuius
est uelle sibi ipsi bonum, quod redimendo uexationem propriam
fit, dum minus damnum maiori dāno praeponit. Quo fit, ut actus
iste qui est exhibere centū latroni, uel usurario, licet ut terminat
ad recipiendū, sit illi nocuus, ut tamen exit ab agente sub forma redē-
ptionis, sit actus uirtutis. Et prope iusto affectu ad redēptionē ue-
xationis suae, uel alterius, tenet adimplere, non pro illi cui exhibet, sed
pro uinculo ad uirtutis actum. Propter quod dicitur extra, de iure iuran-
do, c. Debitores, quod iuratur soluere usuras, cogendus est ad soluendū.
¶ Sed tunc duo insurgunt dubia.

Dubium est, quia secundum hoc obligatio ad soluendum est
pro quanto iste actus induit formam redemptiois. Et ex hoc
sequitur

quia plus repugnat gratie firmitatis ad faciendum malum, quam ad non faciendum bonum, quantumcumque magnum, supererogationis.

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit circa obligationem in foro conscientiae, tum quia fallum uidetur quod in promissorio iuramento sit duplex obligatio, una homini, altera Deo. Nam si esset duplex obligatio, non possum ego relaxare iuramentum mihi pro me factum. Et tenet sequela, quia ego possum relaxare alicui obligationem, quae mihi tenetur, non qua Deo tenetur.

¶ Et confirmatur, quia sequeretur in proposito, quod latro qui cogit ad iurandum, non posset relaxare tale iuramentum: quod patet esse fallum.

¶ Et confirmatur rursus, quia sequeretur quod Ecclesia aut foueret per iuriam, aut male relaxaret huiusmodi iuramenta. Probatur sequela. Nam Ecclesia aut fecit hæc iuramenta ipso iure irrita, aut iuranda in foro conscientiae, ex quo in foro iudiciali non admit-
tuntur tamquam ualida. Si fecit irrita, ergo non ligant in foro con-
scientiae. Et si ligant in foro conscientiae, ergo non sunt ipso iure
irritae, & consequenter Ecclesia iudicando eum, qui coacte iura-
uit, non impleret, foueret per iuriam non otiosa ipsi Ecclesiae. Si autem
esset esse relaxanda, cum nulla superueniat causa, & iuramentū
obliget coram Deo, quomodo absque commutatione & causa non
Ecclesia relaxat nisi Deo quæsumus, non apparet. Et quoniam
constat, quod Ecclesia alterum horum facit, ut etiam in litera
dicitur, & habetur extra, de his quae ut, mensue, capitulo Abbas,
& de iure iurando, capitulo. Verum, & 15. q. 4. in pluribus capitu-
lo. Tum quia in iuramento coacto non saluatur materia iuramen-
ti, ac per hoc non obligat coram Deo: Et quod non saluatur ma-
teria iuramenti, probatur. Nam materia iuramenti promissorii est
ipsa materia promissionis, ut patet, puta, dare pecuniam &c. Pro-
missionis autem materia non est nisi actus uirtutis, quoniam quic-
quid operis extra actus uirtutis est, aut peccatum, aut indifferens
est. Et constat, quod peccata non possunt promitti neque indifferens
est. Iam uero coram indifferens, quoniam esset promittere otiosa, ac
per hoc uentiosa. Materia igitur iuramenti promissorii in hoc
differt a materia uoti, quod propria materia uoti est uirtutis actus
aut supererogationem spectans: iuramenti autem promissorii est
uirtutis actus quicumque. Unde arguitur sic in proposito. In iura-
mento coacto non promittitur aliquis uirtutis actus, ergo non o-
bligat in foro conscientiae. Declaratur antecedens. Iohannes eoa-
litate actus, qui est dare Petro centum, non est actus uirtutis, quia
non iustitia, ut patet, ex hoc quod cessante iuramento non tene-
rent quantumcumque coacte promississet. Desicit siquidem ra-
tio debet, sine qua non potest intelligi actus iustitiae, cuius est u-
tendum dare debitum. Nec liberalitatis, quia non donat, ut pa-
tet ex hoc, quod potest reperire. Nec fidei, quia, ut litera di-
citur, coactio illata a latrone tollit talem obligationem, ut scilicet
esse teneat ut dare ei quod promisit, ac per hoc actus iste non
est de necessitate fidei. Sed nec ad supererogationem spectans:
quia dare bona sua indignis, ipsam mali saltem habet. Scri-
ptum est autem: Ab omni specie mali abstinete uos. Nec po-
tunt dici, quod dare istos centum est actus religionis propter iur-
mandum adiunctum; tum quia materia iuramenti debet esse
actus uirtutis, ut patet de materia uotum quia, auctor

ut patet de materia uotum quia, auctor

ut patet de materia uotum quia, auctor

se captius apud infideles pro redmenda uita sub iuramento promittere decem millia ducatorum &c. et non esset ei relaxandum iuramentum tantifacitum ab infideli, ne nomen domini blasphemaretur ab infidelibus, & simile est in similibus. Et quia modum non semper sunt relaxanda talia iuramenta, ita non semper egent relaxatio-

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliud est de simplici uerbo, aliud de iuramento, in quo diuini testimonium imploratur. Sufficit enim ad ueritatem uerbi, quod aliquis dicat id, quod proponit se facturum, quia hoc iam uerum est in sua causa scilicet in proposito faciendis: sed iuramentum adhiberi non debet nisi inter, de qua aliquis firmiter certus est: & ideo si iuramentum adhibeatur propter reuerentiam diuini testimonii, quod inuocatur, obligatur homo, ut faciat esse uerum id, quod iurauit, secundum suam possibilitatem, nisi in detrimendum exitum uergat, ut * dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod iuramentum potest uergeri in deteriore exitum dupliciter: scilicet absolute sit licitus, ut in exemplo dato de renuntiatione apparet. Stant ergo ista duo simul, & quod coacta iuramenta obligent coram Deo, & quod Ecclesia relaxet ea rationabiliter absque alia commutatione.

Ad secundam rationem principalem tendentem ad hoc, quod in iuramento promissorio coactio non saluatur materia iuramenti, scilicet actus uirtutis, iam patet responsio, quia saluatur actus uirtutis, scilicet redemptio proprie uexationis renuntians, uel dando, & si quid est aliud eiusdem: dicit enim talis actus, ut dicitur est, charitatis. Nec obstat, quod sit spiritualiter nocuus proximo, & quasi fouens malignitatem cogentium, quoniam haec omnia non habet actus iste, in quantum actio, ut scilicet exit ab agente, sed in quantum passio, hoc est, ut recipitur a patiente. Et confidit rare haec ad habentem publici boni curam spectat, qui propterea relaxat iuramentum, & non ad personam oppressam, cui fat esse redimere.

Ad ultimam denique rationem principalem de promissione desinente dicitur, quod promissio & iuramentum promissorium, habet quidem eandem materiam, sed non sub eadem ratione. Nam quia promissio alteri fit, respicit actum in ordine ad alterum: iuramentum uero, quia de propriis etiam fieri potest, respicit actum eundem absolute, unde cum que habeat rationem actus uirtuosi. Et hoc fit, ut promittens latroni cum iuramento redimere uexationem suam dando illi centum, habeat iuramentum obligatorium, promissionem autem non. Nam latroni non tenetur seruare promissum, sed propter diuini testimonium tenetur consummare charitatis actum in fauorem suimet, non latronis, sancte inchoatum. Solue ergo distinguendo, & dicendo, quod promissionem mediare inter iuramentum & materiam, intelligitur dupliciter. Vno modo, quantum ad rem, quae iurando promittitur, & sic est uerum. Alio modo, quod ad rationem, quia res promissa sub iuramento cadit, & sic non est uerum uniuersaliter, ut declaratum est. Et propterea ita, quod deficit ius promissionis, quia deest illius ratio, & non desinat ius iuramenti super eodem, quia non deest illius ratio. Deficit siquidem materiae ratio, quia subdatur promissioni obliganti huic homini cogenti, non tamen desit eidem materiae ratio, quia subdatur iuramento, ut declaratum est. Et per haec patet responsio ad primam confirmationem.

Ad secundam autem, scilicet confirmationem nihil dat, dicitur, quod confirmatio cadens super uno & eodem actu secundum omnino eandem rationem, nihil aliud facit nisi firmitatem: sed confirmatio cadens super eodem actu, secundum tamen aliam rationem, ex hoc ipso firmat actum eundem secundum aliam rationem. Et sic est in proposito, ut declaratum est.

In eadem responsione ad tertium, dubium occurrit, quomodo iuramentum de non denuntiando, est contra publicam iustitiam, cum denuntiatio ordinatur ad medellam peccantis, & non ad publicam iustitiam, nec proprium commodum denuntians. Et augeatur dubium, quia passus dependium in propo-

A to, non sperat correctionem eius, qui eum coegit, nec mouetur propter bonum coactoris, sed proprium.

Ad hoc dicitur, quod quia denuntiatio ordinatur ad publicum officij exercitium, primarius autem finis numerum publicum: ideo denuntiatio etiam ordinatur ad commune bonum. Unde maxime tenetur denuntiare praetis criminali, quae sunt in damnum spirituale, uel corporale multitudinis, ut leminantes haereticos, & proditores patriae, & huiusmodi. Quod autem dicitur, quod accusatio ad bonum publicum, denuntiatio uero ad bonum peccantis intendit, intellegendum est quo ad principales terminos, non quo ad viam, hoc est; publicum officium, quod tam denuntiator, quam accusator implorat sic, quod accusatio ad bonum publicum principaliter, ut terminum ordinatur; denuntiatio uero ad bonum eius qui errauit principaliter ordinatur, ut terminum.

Vno modo, quia ab ipso principio habet peiorem exitum, uel quia est secundum se malum, sicut cum aliquis iurat se perpetraturum adulterium: siue quia est maioris boni impeditum, puta, cum aliquis iurat se non intraturum religionem, uel quod non fiet clericus, aut quod non accipiet prelationem in casu, in quo expedit eum accipere, uel si quid aliud est huiusmodi. Huiusmodi iuramentum a principio est illicitum, differenter tamen: quia si quis iuret se facturum aliquid quod peccatum, & peccat iurando, & peccat iuramentum seruando. Si quis autem iurat se non facturum aliquid melius bonum, quod tamen facere non tenetur, peccat quidem iurando, in quantum ponit obicem

C ut, ut terminum. Ita quod nullus tenetur propter bonum publicum: denuntiare autem tenetur quandoque propter publicum, quandoque propter priuatum, & ultra hoc quandoque potest denuntiare, etiam si non teneatur. Spectat ergo ad publicam iustitiam denuntiatio siue propter bonum commune, siue propter bonum priuatum fiat: quia ad publicum officij iustitiae exercitium ordinatur. Unde licet passus dependium non speret correctionem coactoris, sperat tamen semper tria. Primum est, commune bonum, quod fit compellendo coactores ad restituendum, uel coercendo eos publica potestate. Secundum est, quod coactor releuabitur ab onere restituendi de cetero, ac per hoc facilius conuerti poterit. Tertium est, propria subuentio de sibi debito: unde iuramentum tale absolute est nullum, quia eius materia est negatio actus opportuni ad publicam iustitiam, mihi etiam uilem.

In responsione ad quartum eiusdem septimi articuli, dubium occurrit, An iuramentum dolose factum, scilicet sine intentione seruandi, obliget ad seruandum. Et est ratio dubij, quia auctor in litera dicit, quod debet iuramentum tale seruari. & Isidorus, ut habetur vigesima secunda, quaestione quinta, capitulo. Quicumque, plus dicit, scilicet quod Deus iuramentum sic accipit, sicut ille cui iuratur intelligit. Multi autem doctores in hoc conuenire uidentur, quod iuramentum factum non cum animo se obligandi, non obligat.

Ad hoc dicitur, quod cum quaestio haec locum non habeat, nisi in iuramento promissorio, ex natura promissorii iuramenti ueritas deducenda est. Sunt igitur in promissorio iuramento tria extra, & tria intus, scilicet in animo. Est siquidem exterius ipsum iuramentum, est & promissio, & haec duo in praesenti, quando scilicet iuratur, sunt. Est & obseruatio, in futuro tamen. Interius autem in animo iurantis tria sunt, scilicet animus ad iurandum, animus ad promittendum, animus ad obseruandum. Haec namque omnia clare patent in promissorio iuramento, si iuramentum, & non magis per iurium, est inuenire. Quocirca tripliciter contingit ex defectu debite intentionis iurare. Primo, si deficit solum animus ad obseruandum. Secundo, si cum hoc deficit etiam animus ad promittendum. Tertio, si cum his deficit etiam animus ad iurandum. Exemplum primi patet in his, qui prostentur religionem etiam cum iuramento, ut habeant unde luxuriose uiuant. Exemplum secundi patet in his, qui licet iurent se facturos, in corde tamen non promittunt, sed mendacibus uerbis simulat se promittere. Exemplum tertij efficit in his, qui licet ore proferant uerba iuramenti sibi nota, non intendunt tamen iurare, sed mendacibus uerbis simulat se iurare. Unde sigillatim singulos modos huius dolosi iuramenti discutendo, dicamus, quod si primo modo iuretur, scilicet cum animo iurandi, & promittendi, sed non obseruandi, iuramentum proculdubio obligat ad obseruandum.

E Secunda Secunda S. Thomae. FF uandum.

ramento firmata. Vnde 2. q. 2. c. In dolo dicit Aug. in dolo iurat, qui aliter facturus est, quam promittit. Vbi Gratianus in sequenti capitulo exponens, dicit: Ille in dolo iurat, aut mendaciter promittit, in cuius mente est non sic se facturum, ut promittit. Nec excusatur propter implicitam subauditionem in mente retentam, quoniam huiusmodi subaudicio non excusat, quin sit falsa uox significatio cui intentione fallendi illius intelligatur si promittit, quod si non promittere intendit. Et breuiter habetur pro uniuersali regula, quod mendacio interueniente, semper iuramentum est mortale. Et quia uiciumque deficit animus promittendi ad obseruandum in iuramento promissio, interuenit mendacium, ideo semper est mortale. Vbi autem deficit etiam animus iurandi, & solam exterioris iuramenti apparcia iteruenit, mortale quoque peccatum est.

gig debet damnum temporale sustinere, quam iuramentum uiolare. Potest tamen repetere in iudicio quod soluit, vel prelatore denunciare, non obstante quod contrarium iurauit, quia tale iuramentum uerget in deteriorum exitum, esset enim contra iustitiam publicam. Romani autem Pontifices ab huiusmodi iuramentis homines absoluerunt, non quasi decernerent huiusmodi iuramenta non esse obligatoria, sed quasi huiusmodi obligationes ex iusta causa relaxantes.

AD QVARTVM Dicendum, quod quando non est eadem iurantis intentio, & eius cui iuratur, si hoc provenit ex dolo iurantis, debet iuramentum

seruari secundum sanum intellectum eius, cui iuramentum praestatur. Vnde * Isidorus dicit. Quacumque arte uerborum quis iuret, Deus tamen qui conscientiae testis est, ita accipit, sicut cui iuratur intelligit. Et quod hoc intelligatur de dolo iuramento, patet per id, quod subditur, dupliciter reus fit, qui & nomen Dei in uanum assumit, & proximum dolo capit. Si autem iurans, dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem iurantis. Vnde * Grego. dicit uigesimo septimo Moralium. Humane uerba nostra iudicant, qualia foris sonant. Diuina uero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur.

Ad euidenciam primi dubii sciendum est, quod in hac quaestione non est difficultas ex parte materiae, quia supponitur, quod uerum dicatur, & iustum: sed ex parte ipsius actus iurandi, in quo mendacium inuenitur, quia iurat uerbo, & non mente. Et propterea oportet ex parte mendacii uerbi si sit perniciosum: apparet enim quod non, quia mentiendo, dum dicit Deus est testis, non attribuit aliquid non competens Deo: quoniam uerum est, quod Deus est testis omnis ueritatis, sed attribuit sibi ipsi, quod non conuenit, scilicet se inuocare in testem Deum: in hoc enim mentitur, hoc in nullus iniuriam uidetur esse. Sed si subtilius inspexerimus, apparebit hoc mendacium perniciosum ex propria natura, quoniam directe contrariatur fini iurationis, scilicet confirmationi ueritatis: ideo enim iuramus, ut ueritatem confirmemus. Iurare namque non cum animo iurandi, est confirmare, & non confirmare ueritatem. Nam quia iurat actu exteriori, firmat ueritatem in quantum est ex ipse actus exterioris: quia uero non iurat mente, non confirmat ueritatem. Vnde actus iste sic peruersus in seipso, ut sibi ipse sit contrarius, est perniciosus toti generi humano, utpote quantum in se est, tollens a iuramento exteriori finem quare fit, scilicet confirmationem ueri. Et similiter, quantum ex se est eneruans fidem dandam exteriori iuramento. Magis autem apparet directe pernicies huiusmodi facti iuramenti, considerando iuramentum in ordine ad Deum. Nam sic iurare, est ex suo genere illudere diuino testimonio: quia ex actu exteriori inducit diuinum testimonium, & ex actu interiori dissentit inuocationi diuini testimonii, quod nihil aliud uidetur, quam quaedam diuini testimonii illusio: & per hoc patet solutio obiectionis in oppositum. Nec potest esse immemorem supra scriptorum, scilicet, quod iurans secum animo non iurandi, non ligatur, ac per hoc non iurat. Cum enim homo sibi ipse loquitur, non habet locum mendacium nec in materia, nec forma: sed sola ibi inuenitur uana, & fatua prolatio illorum uerborum tamquam nihil significatum, ita quod omnia uerba, etiam ipsa iuratio, materialiter proferuntur, & supponunt, nec contingunt haec personis fani captis in hoc.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum quis fatue secum sibi ipse iurat, cum animo non se obligandi, iurare illud pro uano habendum est: quia cum nulla sit ibi materia, quoniam uerba que dicuntur, materialiter sumuntur, iuramentum super nihilo profertur, ac per hoc indifcretum: sed cum quis alteri promittit, aut dicit sub iuramento cum animo se non obligandi, iuramentum pro iuramento cum animo iurandi interpretandum est. Et ratio est, quia in iuramento animus iurandi concurrat directe, & manifeste ipsi iuranti. Ac per hoc nunquam interpretandum est deesse animum iurandi nisi manifesta sit huiusmodi.

Ex his autem in tot dubiis de iuramentis coactis, & simulatis discussis patet, quod si quis animo euadendi iurat redire ad carcerem, in foro conscientiae tenetur redire ad carcerem, quantumcumque iniuriosum siue iniuste, siue iuste patitur. Et ratio in principio est, quia materia est licita, & sancta. Nam uelle pati iustum, & uelle pati iniustum, sanctum est: materia autem existente sancta, iuramentum non perdit uim suam obligatoriam, ut patet ex dictis. Nec iura, que afferuntur in oppositum a quibusdam, sicut de his que metus causa c. 1. & 3. q. 1. c. 1. otarius, aliquid probant in contrarium, sed iuramenta metu facta in foro iudiciali tractant. Et hoc particulare sit scriptum, ut de similibus idem intelligatur in dictum.

Sed restant circa discussam materiam adhuc dubitationes duae. Prima est, An iurare super uero cum animo non iurandi, sit peccatum mortale. Secunda est, An iurare cum animo se non obligandi, sit interpretandum pro iurare cum animo non iurandi.

Est autem primi dubii ratio, quia iurando uerum animo non iurandi, nec Deo, nec homini fit iniuria, quoniam Deus non affertur ex iuramento exteriori in testem falsi, quia iuratur uerum, nec ho-

mini detrimentum aliquod afferunt, quia in nullo homo laeditur, nisi in notitia unius singularis, scilicet, quod ille habet animum iurandi, in quo fallere non excedit limites peccati uenialis.

In oppositum autem est, quod ueritas sermonis debet esse comes iuramenti, & si desit in materia iuramenti, hoc est, in eo, quod iuramento confirmatur, est mortale, ergo a fortiori, si desit in forma, hoc est, in ipsa iuratione, quia scilicet iuratio ipsa est mendacium, magis est mortale.

Secundi autem dubii ratio est, quia intendens se non obligare, intendit quicquid annexum necessario est ad hoc, quod est se non obligare: sed ad iuramentum cum animo non obligandi annectitur necessario animus non iurandi, ergo in iurare cum animo non se obligandi, interpretandum est pro iurare cum animo non iurandi.

In oppositum autem est, quia mentiens in uno non est interpretandus mentiri in duobus: sed iurans cum animo se non obligandi, mentitur in materia iuramenti, scilicet in promissione, ad quam non intendit se obligare, ut dicitur, ergo non est censendus mentiri etiam in forma iuramenti. Constat enim quod iurare cum animo non iurandi, est mentiri in ipsa iuratione.

Ad euidenciam primi dubii sciendum est, quod in hac quaestione non est difficultas ex parte materiae, quia supponitur, quod uerum dicatur, & iustum: sed ex parte ipsius actus iurandi, in quo mendacium inuenitur, quia iurat uerbo, & non mente. Et propterea oportet ex parte mendacii uerbi si sit perniciosum: apparet enim quod non, quia mentiendo, dum dicit Deus est testis, non attribuit aliquid non competens Deo: quoniam uerum est, quod Deus est testis omnis ueritatis, sed attribuit sibi ipsi, quod non conuenit, scilicet se inuocare in testem Deum: in hoc enim mentitur, hoc in nullus iniuriam uidetur esse. Sed si subtilius inspexerimus, apparebit hoc mendacium perniciosum ex propria natura, quoniam directe contrariatur fini iurationis, scilicet confirmationi ueritatis: ideo enim iuramus, ut ueritatem confirmemus. Iurare namque non cum animo iurandi, est confirmare, & non confirmare ueritatem. Nam quia iurat actu exteriori, firmat ueritatem in quantum est ex ipse actus exterioris: quia uero non iurat mente, non confirmat ueritatem. Vnde actus iste sic peruersus in seipso, ut sibi ipse sit contrarius, est perniciosus toti generi humano, utpote quantum in se est, tollens a iuramento exteriori finem quare fit, scilicet confirmationem ueri. Et similiter, quantum ex se est eneruans fidem dandam exteriori iuramento. Magis autem apparet directe pernicies huiusmodi facti iuramenti, considerando iuramentum in ordine ad Deum. Nam sic iurare, est ex suo genere illudere diuino testimonio: quia ex actu exteriori inducit diuinum testimonium, & ex actu interiori dissentit inuocationi diuini testimonii, quod nihil aliud uidetur, quam quaedam diuini testimonii illusio: & per hoc patet solutio obiectionis in oppositum. Nec potest esse immemorem supra scriptorum, scilicet, quod iurans secum animo non iurandi, non ligatur, ac per hoc non iurat. Cum enim homo sibi ipse loquitur, non habet locum mendacium nec in materia, nec forma: sed sola ibi inuenitur uana, & fatua prolatio illorum uerborum tamquam nihil significatum, ita quod omnia uerba, etiam ipsa iuratio, materialiter proferuntur, & supponunt, nec contingunt haec personis fani captis in hoc.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum quis fatue secum sibi ipse iurat, cum animo non se obligandi, iurare illud pro uano habendum est: quia cum nulla sit ibi materia, quoniam uerba que dicuntur, materialiter sumuntur, iuramentum super nihilo profertur, ac per hoc indifcretum: sed cum quis alteri promittit, aut dicit sub iuramento cum animo se non obligandi, iuramentum pro iuramento cum animo iurandi interpretandum est. Et ratio est, quia in iuramento animus iurandi concurrat directe, & manifeste ipsi iuranti. Ac per hoc nunquam interpretandum est deesse animum iurandi nisi manifesta sit huiusmodi.

Ex his autem in tot dubiis de iuramentis coactis, & simulatis discussis patet, quod si quis animo euadendi iurat redire ad carcerem, in foro conscientiae tenetur redire ad carcerem, quantumcumque iniuriosum siue iniuste, siue iuste patitur. Et ratio in principio est, quia materia est licita, & sancta. Nam uelle pati iustum, & uelle pati iniustum, sanctum est: materia autem existente sancta, iuramentum non perdit uim suam obligatoriam, ut patet ex dictis. Nec iura, que afferuntur in oppositum a quibusdam, sicut de his que metus causa c. 1. & 3. q. 1. c. 1. otarius, aliquid probant in contrarium, sed iuramenta metu facta in foro iudiciali tractant. Et hoc particulare sit scriptum, ut de similibus idem intelligatur in dictum.

Sed restant circa discussam materiam adhuc dubitationes duae. Prima est, An iurare super uero cum animo non iurandi, sit peccatum mortale. Secunda est, An iurare cum animo se non obligandi, sit interpretandum pro iurare cum animo non iurandi.

Est autem primi dubii ratio, quia iurando uerum animo non iurandi, nec Deo, nec homini fit iniuria, quoniam Deus non affertur ex iuramento exteriori in testem falsi, quia iuratur uerum, nec ho-

Li. 2. de summo bono, c. 31. a medio.

Li. 27. c. 7. an te medium.

